

Az illegális harc mestere

A dolgozó nép anyagi és szellemi felemelkedésének törhetetlen harcosára, a kommunista mozgalom egyik tántoríthatatlan szegedi vezető egyéniségére emlékezünk Gladics József személyében. Az ellenforradalmi fehér terror folytán megtizedelt forradalmi proletariátus és a szegedi kommunista mozgalom következetesen osztályhű fia volt. Azon kevesek egyike, akit nem tört meg és nem némított el az ellenforradalmi rémuralom, nem féltelt meg a magyar burzsoázia és földesúri osztály fasiszta erőszakgépezete, sem a kommunistaokra szórt hazugságok áradatának propagandája.

A Magyar Tanácsköztársaság vöröskatonájaként az 1919 tavaszi-nyári védelmi harcban már jelesen vízgázolt proletár hazaszeretettel is.

1902. október 17-én született Szegeden, a Zárda utca 14. számú házban. Anyja Roll Mária, édesapja Gladics György. Kilencen voltak testvérek. Édesapja mézáró és hentes volt. Gladics József a polgári iskola elvégzése után apja mesterségét választotta. Edesapjának 1921-ben bekövetkezett halála után a család anyagi helyzete nagyon bizonytalanra vált. Ekkor arra kényszerültek, hogy a Zárda utcai 2 szobás lakást feladva, a Fel 5-Tisza-part 22. számú „Ecsedi ház” egy szoba-konyhás lakásba költözzenek.

Szegeden a húszas évek elején, bitor forradalmárok az 1921-ben törvényesített terror ellenére hozzálltak a kommunista sorainak rendezéséhez, a párt újjászervezéséhez. A következetes osztályharc és a marxizmus-leninizmus eszméinek hű harcosai voltak a húszas évek első felében Szegeden: Ladvánszky József, Lengyel János, Stéhlly István, Deli Károly, Szabó Jánosné és a fiatalok: Gladics József, Gera Sándor, Pusztai (Pipicz József) és mások. A Kommunista Magyarországi Pártjának 1925. augusztusáig, a párt újjászervezéséért folytatott harci időszak végére Szegeden is már erős kommunista mag létezett, amely tömörítette a proletariátus legjobbait és szervezte a harcot a népelnyomás ellen.

A 20-as évek közepén Gladics József már egyik irányítója volt a kommunista párt újjászervezésének a legtapasztaltabb és igen világosan látó és gondolkodó Ladvánszky József oldalán. Ekkor a szegedi kommunista illegális mozgalmi központ Lengyel Jánosék lakása volt. Ott találkoztak a Budapestről érkező összekötők a szegediekkel.

1926 novemberében a szegedi rendőrség nyomára jutott a szegedi illegális kom-

munisták szervezkedés irányítóinak. Letartóztatták Ladvánszky Józsefet, Gladics Józsefet és Nagy Ferencet. Bizonyítékok hiányában azonban a bíróság kénytelen volt a vádat eljuttatni és szabadlábra helyezni őket. A kapcsolatok helyrehozatala után folytatódott a küzdelem a dolgozó tömegek helyzetének megváltoztatásáért és a pártért. A kirobbanó tőkés világgazdasági válság Magyarországon is még elviselhetetlenebbé változtatta a munkásság és a szegényparaszti tömegek addig is nyomorúságosnak mondható anyagi-szociális helyzetét. A rezsim növekvő terrorral igyekezett leküzdeni a nép elégedetlenségét és a fokozódó politikai harcot.

A szegedi kommunisták és osztályharcos baloldali szociáldemokraták dolgozók összefogása a közös osztályellenesség ellen, javult. A kommunista párt hazai bizottságának irányításával szélesedett az illegális szervezkedés Szegeden és környékén. 1930. május 18-án, a Szeged melletti tápiéi fűzesekben a fasiszmus elleni harc feladatainak és harci formáinak megvitatására gyűlekeztek Szeged, Makó, Szenties, Kecskemet és Kiskunfélegyháza kommunistái. A szegedi rendőrség nyomozói rajtaütöttek a gyűlésen és 1931. január 14-én kezdődött meg Rosner Jenő és társainak kommunistaellenes bírósági pere Szegeden. Rosner Jenő (Kovács István), a központi irányító nem került a rendőrség kezére. Így is, távollétében összesen 25-en álltak a bíróság elé a fasiszta rendszer megdöntésére irányuló kísérlet és szervezkedés vádjával, köztük Gladics József, akit a Vild-tanács 2 év és 6 hónap börtönbüntetésre és a politikai jogainak öt évi megszüntetésére ítélt.

A bírósági tárgyalás első napján Gladics József hangos szavakkal éltette a magyarországi kommunista pártot, és a magyarországi proletárforradalmat. Hasonló módon cselekedett Gera Sándor is.

A börtönbüntetés letöltése után hamarosan ismét mint a kommunista mozgalom egyik szegedi irányítója, valamint a „fennálló állami és társadalmi rend felforgatására irányuló szervezkedés” vádjával került a bíróság elé. 1932. április 4-ét követően széles körű kommunista szervezkedésre bukkantak a nyomozó hatóságok. Ezúttal „Sebes László és társai”, összesen 28 kommunista és baloldali értelmű munkás, szegényparaszt, értelmiségi és diákok ellen folyt politikai per.

A másodfokon kihirdetett bírósági ítélet szerint a per fővádlottjai voltak: Gladics József, Gombkötő Péter — aki 1931 végén kapcsolódott be irányítóként a párt Szegeden és környékén folyó szervező tevékenységbe —, Komócsin Antal, Gera Sándor — aki 1933 februárjában külföldre távozott —, Szilbermann Gyula, Szilbermann Ferenc, Sebes László és Szepesi Imre. Gladics Józsefet, a Skultéty-tanács 2 évi fegyházbüntetésre ítélték. Ő, és több más vádlott büszkén, és nyíltan vallották magukat kommunistáknak, nem törte őket meg a brutális fizikai bántalmazás, a kínzás.

A börtönből szabadulás után Gladics József folytatta a küzdelmet Gombkötő Péterrel, Krajkó Andrással és Ladvánszky Józseffel, Gladics helyzete azonban teljesen bizonytalanra vált. Lépni sem tudott a rendőri állandó megfigyelés miatt. Az irányító munkáról le kellett mondania. 1935-ben a KMP hazai központi vezetése Hajdú Bélát küldte Szegedre, a kommunista vezetése harc irányítására. A szegedi pártmunka irányításának élére egy időre Krajkó András került.

A hitleri Németország szövetségeseként a háborúra készülődés és fegyverkezés politikai légkörében mind nehezebbé vált a kommunista és kommunista gyanús egyének tevékenysége. 1940 karácsonyán, a fokozódó üldözések idején jöttek össze tanácskozássra a még szabadlábban levő szegedi kommunista vezetők Deli Károly somogyitelepi, igen szegényes lakásán, hogy megvitassák a szegedi proletariátus és haladó értelmiségi dolgozóinak harci feladatait és eszközeit.

Gladics Józsefet 1942-ben a Szovjetunió elleni háború frontjára vitték büntető szálladban. Onnét nem tért vissza. Most lenne 75 éves. Születésnapján méltó tisztelettel emlékezünk a magyar munkás és kommunista mozgalom nagyszerű harcosára, vezető egyéniségére.

Cárközi István

Munkaközvetítés a JATE-n

Több száz hallgató keres alkalmi munkát

A JATE KISZ Bizottság Dugonics téri helyiségében perccenként nyílik az ajtó. Csapatostul jönnek a hallgatók:

— A munkaközvetítő irodát keressük.

— Itt lehet munkát vállalni?

Szondi Ildikó, az egyetem KISZ-vezetőségének érdekvédelmi felelőse jókora csoport közepén áll, magyarul, gesztikulál, sorolja a munkaalkalmakat. A nemrég létrehozott egyetemi munkaközvetítő iroda iránt láthatóan nagy az érdeklődés a hallgatók körében.

Ösztöndíjból megélni

— Kinek az ötlete volt az egyetemi munkaközvetítő létrehozása? A hallgatók kértek, vagy a városból merültek fel ilyen igények? — kérdezem Szondi Ildikót.

— Nálunk a hallgatók kértek, hogy legyen végre szervezett formája az alkalmi munkavállalásnak. Azt hiszem, a városi üzemek és a lakosság nem is tudott arról a potenciális munkaerőről, amit a hallgatók jelentenek. Az iroda megalakításakor volt egy közvetlen mintánk is, a budapesti Műszaki Egyetem hasonló vállalkozása.

— Egyetemistának tanulás a dolga, nem pedig különböző segédmunkák elvégzése. Hogyan fér össze az alkalmi munka a választott pályára való felkészüléssel? Nem tartanak attól, hogy a szervezett, nagy tömegeket mozgósító munkavállalás rontja majd a tanulmányi eredményeket?

— Más is kérdezte már. Tapasztalatból tudom, hogy többnyire azok vállalnak munkát, akik a tanulásban is helytállnak. A lezseregek, akik félvállról veszik tanulmányaik, akiket tömnek a szülői pénzzel, nem kszolják be a kezüket pár száz forintért. Olvassék keresők irodánkat, akik ismerik a pénz értékét.

— Ennyire üres a hallgatók zsebe?

— 18–24 éves felnőtt emberek járnak egyetemre. Kortársaik, akik a középiskola után munkát vállaltak,

ma 3–5 ezer forintot keresnek. Az ösztöndíjkeretek idén é.öször emelkedtek valamit, a tanulmányi ösztöndíj és a szociális segély együttes összege azonban átlagosan ma sem több 5–600 forintnál. Ebből nem lehet megélni. Sok hallgató szülei nyugdíjasok, van, akinek csak egyik szülője él. Könyveket kellene vásárolni, hogy műveltségük együtt haladjon az ismeretek fejlődésével. Ruházkodni kell. De egy álmilag dotált farmer is csaknem ezer forint, ha lehet egyáltalán kapni. Lelkiismeretesebb emberek 22 éves korukban nem is pumpolják a szüleiket több és több pénzért, inkább a szabad idejüket áldozzák föl. Ez magyarázza a hallgatók érdeklődését a munkalehetőségek iránt.

— Komolyan veszik ezt a hallgatók? Nem válik álta'ánossá a kötelező „társadalmi” munkákon tapasztalható lazulás?

— Ezt a munkát önként vállalják, előre meghatározott fizetségért. Tudják, ha nem dolgoznak, a munkáltató legközelebb nem tart igényt a szolgálataikra.

— A szervezés rengeteg munkát igényel. Ki végzi ezt itt a KISZ-bizottságon?

— Az én irányításommal a szülők érdekvédelmi felelősök. Társadalmi munkában csináljuk.

Enyhíthetnek a munkaerőhiányt

— Hogyan szerzik a munkalehetőségeket?

— Jelentős segítséget kapunk a városi munkaközvetítő irodától. Felhívunk, ha hozzájuk befut valamilyen igény, amire mi biztosítani tudunk munkaerőt. Felvettük a kapcsolatot jó néhány vállalat munkautyvi osztályával. Különösen jók a kapcsolataink a Paprikafeldolgozóval, a ZÖLDERT-tel és valószínűleg állandó munkalehetőséget kapunk a Kazánjavító Ipari Szövetkezetnél. A Volán is elfogadható munkát kínál e'fogadható bérezésért. Sok hallgató foglalkoztatna a DÉLÉP és a Konzervgyár, de keveset fizetnek. A Konzervgyár paprikaszélesztésért tíz forintot, a DÉLÉP asztalos segédmunkáért, mázolásért csak nyolc forintot adna óránként.

— Kéztudomású, hogy munkaerőhiány van a városban. Kutatnak-e új munkaalkalmakat után?

— Jók a tapasztalataink a takarításról. Irodákba, hivatalokba és magánlakásokba is járnak hallgatóink takarítani. Itt is bérfizültségek vannak. Magánlakásban húsz forintnál kezdődik az órabér, közledek tíz-tizenkét forintot tudnak csak adni.

Tudjuk például, hogy a vendéglátóiparban kevés a konyhai segédmunkás, a vállalat illetékesei mégsem jelenkeztek hirdetésünkre, sőt amikor közvetlenül hozzájuk fordultunk, akkor sem kaptunk választ.

Korrepe'álás, pótmamaszolgálat

— Munka és munka között különbség van. Olyan munkát szeretnek-e a hallgatók, amelyet a vállalatok kínálnak?

Tanács István

— Többnyire nem. Arról van szó ugyanis, hogy a vállalatoknál az anyagilag és erkölcsileg kevésbé megbecsült munkákra nem akad jelentkező, ezeket kellene a hallgatóknak elvégezniük. A hallgatók pedig a tanulási melletti munkavállalást nem pusztán pénzkeresetnek tekintik, szeretnék, ha az kapcsolatban állna későbbi foglalkozásukkal. Nálunk pedagógusokat és jogászokat képeznek, elsősorban korrepe'álást, magánórát, fordítást és pótmamaszolgálatot vállalnának.

Szondi Ildikó vastag spirálfüzeteket mutat, tele van sorszámozott nevekkkel és adatokkal, ki, milyen tárgyból korrepe'álna.

— Több százan segítenék az általános és középiskolai tanulókat az elképzeltető összes tantárgyból, nyelvből bármilyen szinten. A jelenlegi helyzet rendkívül ellentmondásos, hiszen az a kevés hallgató, aki ismerősök révén tanítványhoz jut, 50–70 forintot is elker egy magánóráért. Ha a tanítványra várók tömeget is bevonhatnánk a munkába, a díjak olcsóbbak lennének, többen tanulhatnának idegen nyelvet.

— Állandó panasz, különösen Tarjánban, hogy a szülők sehová nem tudnak elmenni, mert nem akarják magukra hagyni a gyerekeket. A pótmamaszolgálat tehát bizonyára népszerű lesz.

— Egyelőre kevesen hívják egyetemistákat, noha óriási igény lenne rá. Nem annyira anyagi okok nehezítik a pótmamaszolgálat elterjedését, inkább valamiféle bizalmatlanság, erkölcsi jellegű előítéletek. Pécsért például rendkívül népszerűek az egyetemista pótmamák. Ott is nehezen indult, hosszabb időbe telt, míg a gyakorlat megcáfolta a közutadatban tényező előítéleteket.

Hétfvégén és éjszaka

— Maguk tehát keresik a munkalehetőségeket a hallgatók számára. Mit tegyen az a vállalat vagy magánember, aki magukat keresi?

— Bejöhethet ide, a JATE KISZ-bizottságra (Dugonics tér 12.), írhat levelet, vagy felhívhat a 12-140-es telefonszámon. Délután kettőtől háromig vagyunk itt, de a KISZ-bizottság munkatársai más időpontban is feljegyzik az igényeket.

A hallgatók foglalkoztatásának előnye, hogy elsősorban hétfvégén és éjszaka vállalnak munkát, olyan időpontokban, amikor nehéz munkaerőt szerezni. Sokan félreértették eddig is irodánk célját. Nem ingyenmunkát szervezünk, nem felajánlásról, nem kampányról van szó. Tisztességes munkát szeretnénk végezni, tisztességes fizetésért. Hallgatóink érdeklődésüknek megfelelő munkát, korrepe'álást, pótmamaszolgálatot vállalnának szívesebben, de nem idegenkednek semmiféle fizikai munkától sem. Célunk, hogy mindkét fél érdekeit figyelembe véve javítsunk a hallgatók anyagi helyzetén, és enyhítsük a városban tapasztalható munkaerőhiányt.

Tűzesetek, szárítókban

Az előírásokat be kell tartani!

A betakarítási munkák során a termények mesterséges szárítása a különböző típusú — Sirokkó, Bábolna, MGF—OB. stb. — szárítóberendezéseket mind jobban elterjed a megyében is. Sajnálatos módon ezzel együtt a szárítóberendezések tüzei is megsaporodtak. Az elmúlt napokban 3 szárítóban tűz keletkezett be. Ebből két tűz a makói Úttörő Tsz-ben, egy pedig a szegedi Felszabadulás Tsz-ben. A forgódobos lucernaszárító-berendezésekben paprikát szárítottak mindkét szövetkezetben. A szárítandó paprikacsövek mellett, különösen Szegeden került sok hulladék és szárpész a berendezésbe, mely aztán a szárítás során lerakódott. Az indokolatlanul magas hőmérsékleten meggyulladt a szárító, s a benne levő több száz kiló paprika elégett. A keletkezett kárt nagy mértékben növelte Szegeden az is, hogy a szárítóberendezés felforrósodott szerkezetének természetes lehűlése helyett a vízzel hű-

tést alkalmazták és emiatt a felhevült fémszerkezetek tönkrementek.

Szentesen korábban hasonló tűzesetnél az égő részeket porral oltották el, és hagyták a felhevült berendezést lehűlni. Így a kitérült forgódob visszahűződött és nem károsodott.

A megtermelt termények — kukorica, napraforgó, paprika — gyors betakarítása népgazdasági érdek. A betakarításnál azonban a tűzvédelem követelményeit is érvényre kell juttatni, így csak üzemképes biztonsági berendezésekkel szabad a szárítóberendezéseket használni, a technológiai szabályokat, előírásokat be kell tartani.

A szárítóknál —, de különösen a paprika szárításánál, ahol ez nem kizárólag erre a célra készült forgódobos szárítókkal történik — a termények tisztítására, a szárítandó hőmérséklet megválasztására, a berendezés rendszeres tisztítására különös figyelmet kell fordítani.

Építészet a múzeumban

A wroclawi Építészeti Múzeum egyike a világ öt hasonló intézményének. Célja, hogy a legrégebbi időkől napjainkig bemutassa a térformáló művészetet.

A múzeum 2,5 ezer négyzetméternyi területen közel nyolcezer kiállítási tárgyat gyűjtöttek össze, többségében eredeti építészeti emlékeket. Ezer és ezer olyan dokumentumot találhatunk, amelyek az évszázadok építőművészeti elképzeléseit, stílusok

születését tükrözi és bemutatja a korok közötti kapcsolatokat is.

Az Építészeti Múzeumban közel 120 kiállítás látható, s a legérdekesebbek között kell megemlíteni azt a 2 évvel ezelőtti kezdeményezett kiállítást, amelynek célja, hogy bemutassa az építészet- és a városstervezés jövőjét. Hasonlóan érdekes az a kiállítás, amely a képzőművészet szerepét mutatja be a városstervezésben.

Híd — határidő előtt

A szahalin-szigeti Imcsin megindulhat a közlekedés az új vasútvonalon. A vonal előtt elkészült az albi—nogliki 65 kilométeres vasútvonal-hidja. A végállomásig mindössze tíz kilométernyi vasúti sínt kell lefektetni, s